

VÁLTOZÁSOK SZOLNOK MEGYE GAZDASÁGI TÉRKÉPÉN

PÁL ÁGNES

Szolnok megye gazdasági fejlődésében az elmúlt tíz esztendőben nagy változások következtek be — az ipar, a mezőgazdaság, és az infrastruktúra — területén. Az ipar és mezőgazdaság termelési folyamatát figyelve közelítések, összekapcsolódások, a mezőgazdaság gyorsütemű fejlődése jellemző. Az ipar stagnálása, valamint az infrastrukturális fejlődés növekedése volt általános.

A települések funkciói növekedtek, ill. csökkentek. Megváltoztak a közgazgatási funkciók is. Ennek megfelelően érdemes bemutatni az ipar a mezőgazdaság és a terciér ágazatok fejlődése területén elért eredményeket, változásokat.

Az ipar jelenlegi helyzete

Szolnok megye jelenleg a közepes fejlettségű iparral rendelkező megyék közé tartozik. Az ország ipari foglalkoztatottjainak mintegy 4%-a, az állóeszközöknek közel 38%-a (1984) található a megyében. Az ország megyéi között az ipari foglalkoztatottak sorrendjében a 11., az értékesített ipari termékek és szolgáltatások sorrendjében a 3. helyet foglalja el.

Az országban előállított termékek közül hűtőszekrény kizárólag a kénsav 85,7%-a, a szuperfoszfát 64%-a, a cukor 12,6%-a, a napraforgóolaj 65,1%-a (1984) Szolnok megyéből származik.

A megyei székhelyű iparban előállított termékeknek, a szolgáltatásoknak 10—12%-a kerül exportra.

Az ipar rendkívül fontos helyet tölt be a megye gazdaságában, hiszen az anyagi ágakban foglalkoztatottak csaknem kétötöde — 58 ezer fő — a szocialista iparban dolgozik, bár az ipari foglalkoztatottak száma az elmúlt tíz évben 8,3%-kal csökkent.

A termelés közel 400 ipartelegen folyik, de a telepek fizikai dolgozóinak száma a telepek háromnegyedén még nem haladta meg a 100 főt, annak ellenére, hogy az utóbbi években javult a koncentráció. Szolnok megyén belül a minisztériumi ipar meghatározó, amely a foglalkoztatottak háromnegyed részét és az állóeszközök 95%-át köti le.

Szolnok megye iparának szerkezetében mind a foglalkoztatottak, mind pedig a lekötött állóeszközértékek alapján a nehézipar aránya a legnagyobb. Figyelemre méltó a vizsgált tíz évben az élelmiszeripar arányának növekedése, mely elsősorban a Martfűi Növényolajgyár üzembehelyezésének köszönhető.

A megye szocialista iparában az állóeszközök bruttó értéke megközelíti a 23 milliárd Ft-ot (1984). Ez az érték folyóáron vizsgálva — szinte — megkétszereződött. Sajnos ez a bővülés nem járt együtt az eszközhatékonyság javulásával.

A megyei székhelyű iparban is a nehézipar a meghatározó. Állóeszközeinek bruttó értéke szintén kétszeresére növekedett, de az elavult technológiák lassú kiszorítása miatt a műszaki színvonal romlott. Az automatizáltság színvonala elmarad az országostól.

Az ipar nemcsak a megye gazdaságában tölt be fontos szerepet az anyagi ágakban foglalkoztatottak 38,5%-a a szocialista iparban dolgozott (1984-ben), hanem az ország iparán belül is egyre nő jelentősége. Itt található az ország ipari foglalkoztatottjainak 3,9%-a (a fizikai foglalkozásúak 4%-a) az állóeszközök 2,9%-a.

1. táblázat
A megye szocialista iparának fontosbb adatai országos arányokban

Megnevezés	1975	1980	1984
A foglalkoztatottak száma	3,6	3,8	3,9
A fizikai foglalkoztatottak száma	3,7	4,0	4,0
Az egy ipartelepre jutó foglalkoztatott szám	80,3	86,1	81,7
Az állóeszközök bruttó értéke	2,6	3,0	2,9
Az állóeszközök bruttó értéke	2,6	3,0	2,9
A felhasznált villamosenergia	2,0	2,0	2,0
A megyei székhelyű iparvállalatok átlagos nagysága	63,8	72,5	72,3

Az ipar területi elhelyezkedése

Szolnok megye szocialista ipara 8 városra, ill. 5 községre (Martfű, Kunszentmárton, Kunhegyes, Jászárokszállás és Jászfényszaru) koncentrálódik. A városokban az ipari foglalkoztatottak 68,7%-a ezen belül a megyeszékhelyen 23,4%-a, a 31,3%-a (1984) pedig a községekben dolgozik. Az állóeszközök megoszlásának aránya is hasonló. (1. ábra.)

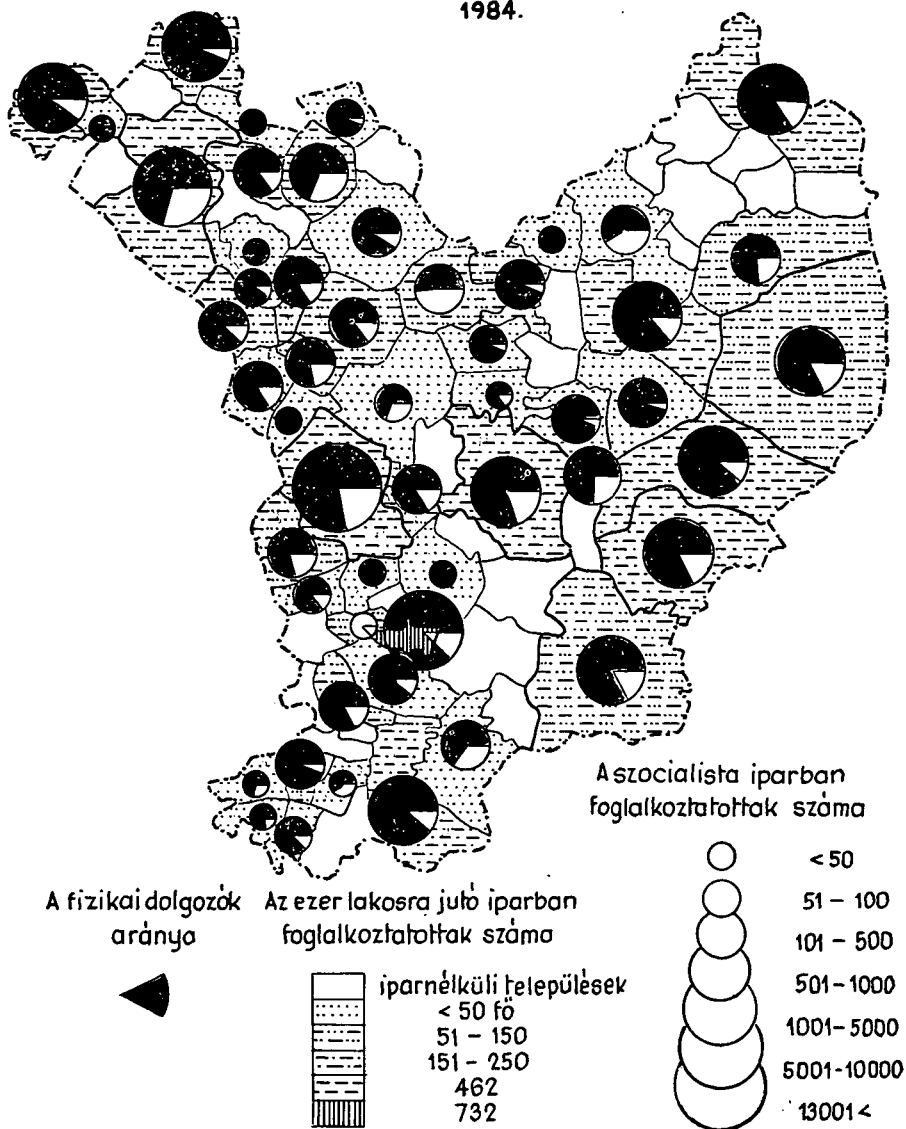
Az elmúlt 10—15 év ipari beruházásai főleg a jelentős munkaerőtartalékkal rendelkező településeken történtek. Egyes esetekben — olyan területeken, melyek korábban mezőgazdasági termeléssel, vagy háziiparral foglalkoztak — pl. Tiszafüred, Kunszentmárton, Kunhegyes. (Tiszafüred várossá nyilvánítását elősegítette kiemelt iparfejlesztése is.)

A területi iparfejlesztés célja a munkaerő lakóhelyén való megkötése, ill. ahhoz közeli foglalkoztatása, a munkaerő gondokkal küzdő fővárosi vállalatok termelési feladatainak megoldása, ill. a megye ipari termelésének korszerűsítése.

2. táblázat
A SZOCIALISTA IPAR TERÜLETI KONCENTRÁCIÓJÁNAK ALAKULÁSA

Település típus	A foglalkoztatottak számának			Az állóeszközök bruttó értékének		
	településenkénti struktúrája %					
	1975	1980	1984	1975	1980	1984
Városok	69,3	68,4	68,7	83,2	75,6	78,9
Ebből: Szolnok	24,7	24,1	33,8	52,0	42,1	44,6
Községek	30,7	31,6	33,1	26,8	23,4	23,1
Megeye összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

1984.

1. ábra

A már korábban iparosodott területeken a korszerűsítés létszámmegtakarítást eredményezett.

Az ipari termelőerők területi elhelyezkedésében bekövetkezett változásokra utal, hogy a falvakban növekedett az iparban foglalkoztatottak száma és az állóeszközök aránya.

Az ipar területi fejlesztése erősítette és felgyorsította az urbanizációs folyamatokat, valamint a falusi települések népességmegtartó képességét. Szolnok megyében,

a falusi népesség száma csak kis mértékben csökkent. Az iparosítás segítette a lakosság egyenletesebb foglalkoztatottságának biztosítását, hozzájárult az arányosabb ipari és infrastrukturális fejlődéshez. Nem utolsó sorban a mezőgazdasági termelés növelését is elősegítette.

Az ipar szerkezeti és ágazati összetételének változása

Szolnok megye ipari fejlődését a hetvenes évek közepétől a szervezeti centralizáció jellemezte. A megyei székhelyű vállalatok és a szövetkezetek száma mintegy 17%-kal csökkent. Az ipari termelés 383 ipari telepen folyt. Az egy ipartelepen foglalkoztatott dolgozó száma átlagosan 152 (1975 óta az ipartelepek száma összesen 12%-kal csökkent, de az egy ipartelepre jutók száma 9,4%-kal, az állóeszközök értéke 127,6%-kal növekedett). A fizikai dolgozók alapján számított koncentráció — a fejlődés ellenére is — elmaradt az átlagostól.

3. táblázat

Az ipartelepek száma a fizikai dolgozók nagyságcsoportja szerint

A fizikai dolgozók	Az ipartelepek száma		
	1975	1980	1984
Szünetelő ipartelep	5	12	8
Legfeljebb, 10	162	121	114
11—20	59	38	41
21—50	62	67	68
51—100	55	58	58
101—300	62	64	61
301—500	16	20	20
501—1000	13	14	11
1001—2000	1	1	2
2001— és több	2	2	2
Összesen	437	397	383

A megye ipartelepeinek 37,6%-án a 10 főt meg nem haladó fizikai foglalkozású dolgozott 1975-ben, 7%-ot sem ért el a 300—1000 fős ipartelepek aránya, az 1000 főnél több fizikai dolgozót foglalkoztató telepeké pedig az 1%-ot sem.

A megye iparában az állami vállalatok szerepe a meghatározó. Az összes foglalkoztatott 78%-a az állami — ezen belül 71%-a a minisztériumi iparban — 19%-a a szövetkezetekben és 3,2%-a a magánkisiparban dolgozott 1984-ben. Kissé emelkedett a magánszektorban dolgozók aránya. Termelésük elsősorban a lakosság igényeit elégítették ki (női szabó, géplakatos, asztalos, cipész). Egyharmada a nehézipari szakmákban (fém-tömegcikk-, műszeripar) több mint fele pedig a könnyűiparban dolgozott.

Az élelmiszeriparban dolgozók aránya meghaladta a 13%-ot.

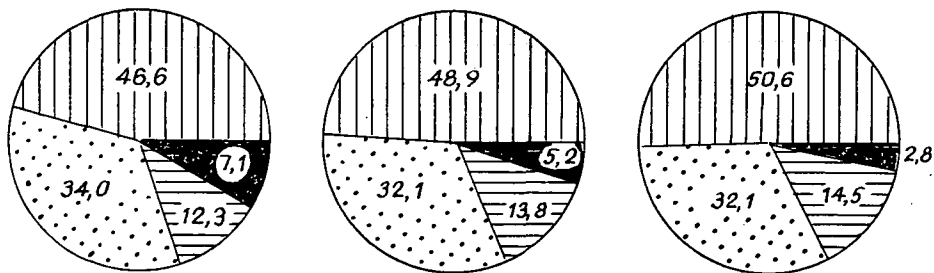
Szolnok megye szocialista iparában foglalkoztatottak száma 7,5%-kal csökkent, annak ellenére, hogy új üzemek épültek és újabb ipartelepek települtek a megyébe.

A foglalkoztatottak összetétele szerint a nehézipari ágazatokban a gépipar dominál. A nehézipar (4%) az élelmiszeripar (2,2%-kal) részaránya növekedett, a könnyűipar és az egyéb iparé csökkent (1,9%, ill. 4,3%-kal). (2. ábra.)

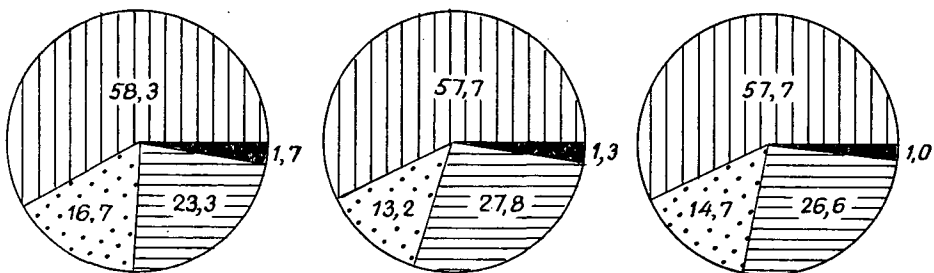
A szocialista iparban foglalkoztatottak közel 50%-a a nehéziparban és közel egyharmada a könnyűiparban dolgozik. A nehézipar egyenletes emelkedésének oka a gép — és gépi berendezés —, valamint a híradás- és vákuumtechnikai iparban

2. ábra A SZOCIALISTA IPAR SZERKEZETE

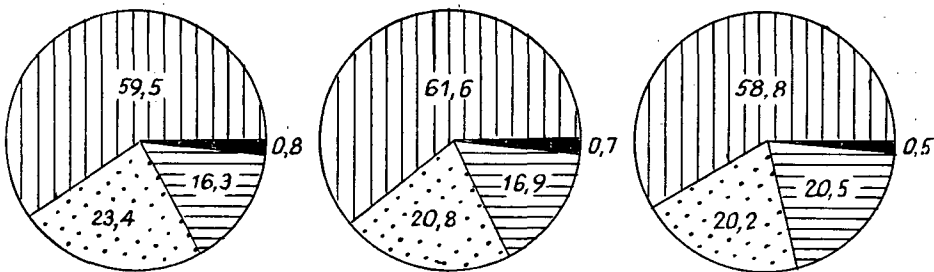
A FOGLALKOZTATOTTAK SZÁMA ALAPJÁN

AZ ÁLLÓESZKÖZÖK BRUTTÓ ÉRTÉKE ALAPJÁN

A TERMELESÜK ALAPJÁN

1975

1980

1984

Nehézipar

Könnyűipar

Élelmiszeripar

Egyéb ipar

2. ábra

foglalkoztatottak 2%, ill. 3%-os aránynövekedése. Ugyanis a többi alágazatban alig volt létszámnövekedés, sőt egyes alágazatokban a foglalkoztatottak száma csökkent (villamos gép- és készülékgyártás).

Az élelmiszeripar arányának emelkedését alapvetően a Martfői Növényolajgyár 1980-ban történt üzembe helyezése eredményezte.

A vegyipar 0,2%-kal növelte részarányát (csökkenő létszám mellett), az építőanyagipar pedig változatlan arányszámot képviselt.

Az egyéb iparágakban a foglalkoztatottak száma erősen csökkent. Ez részben a munkaslétszám átrendeződésével magyarázható, részben pedig az ipari foglalkoztatottak visszavándorlásával, a mezőgazdasági termelőszövetkezetekbe.

Az állami ipar vizsgálata jellemzi legjobban termelésösszetételét és ennek különböző kapcsolatait. Ágazati szinten a termelés, az állóeszközérték és a foglalkoztatottak számának változása közötti kapcsolat azt mutatja, hogy a termelésnövekedés, az egyes ágazatok termelésének arányváltozása, a foglalkoztatottak számának, ill. az állóeszközök értékének változása között nagyon laza a korreláció.

A szocialista ipar ágazati struktúrája az állóeszköz értéke alapján. Szolnok megye szocialista iparában az állóeszközöknek közel 60%-ával a nehézipar rendelkezik. Részaránya a szocialista iparon belül 1980 és 1984 között nem változott, viszont 1975 évhez képest 0,6%-kal lett kevesebb. Az építőanyagipar és vegyipar részaránya jelentősen (1,2% és 3,6%) visszaesett, a csökkenő beruházások következtében. Hasonlóan csökkent a könnyűipar súlya is. Jóval kiegyensúlyozottabb az élelmiszeripar állóeszköz állományának aránynövekedése. Ebben nagy szerepet játszott a Martfői Növényolajgyár létesítése és a Törökszentmiklósi Baromfifeldolgozó Vállalat 2000 tonnás hűtőtárolójának üzembehelyezése.

Az elmúlt tíz évben az állóeszköz értéknövekedés legjelentősebb a bányászatban volt, valamint a kézmű- és háziiparban. Ezekben az ágazatokban az eszközérték több mint háromszorosa lett az 1975. évinek. A gépipar eszközállománya megduplázódott, ami a Tiszafüreden létesült Magyar Hajó- és Darugyár, valamint az alumíniumgyár gyáregységének tulajdonítható.

A mérsékelt ütemű beruházások miatt, a vegyipari ágazatokban 1980 és 1983 között csaknem 18%-kal csökkent az állóeszközállomány. A könnyűipari ágazatok közül a papíripar nagyberuházása eredményeként az állóeszközállomány a tíz év alatt megkétszereződött.

Az 1970-es években az egy foglalkoztatottra jutó állóeszköz-érték több mint kétszeresére növekedett. Ezzel szemben 1980 és 1984 között lassan csökkent, annak ellenére, hogy a foglalkoztatottak száma ebben az időszakban fogyott.

Szolnok megye ipari termelésének egyötödét kibocsátó ágazatok — a könnyűipar és az élelmiszeripar — technikai felszereltségének fejlődési üteme (az új üzemek létesítése és a rekonstrukciók ellenére is) elmaradt az országos átlagtól.

Az állóeszköz-állománynál is lassúbb az eszközhatékonyság fejlődése: a vizsgált tíz év alatt az állóeszköz-állomány közel 100%-os bővülését a termelésnek 33%-os növekedését eredményezte. Az eszközhatékonyság 10%-kal, a termelés 13%-kal emelkedett.

A termelésben közvetlenül alkalmazott gépek, berendezések állománya az összes állóeszközt meghaladó mértékben emelkedett. Ez főleg a nehéziparra és az élelmiszeriparra volt jellemző. A könnyűiparban a gépek és berendezések növekedésének üteme azonos volt az állóeszközökével, az egyéb iparban pedig az állóeszközök 15,3%-os növekedése a gépek, berendezések értékének 3,3%-os csökkenése mellett következett be. A vegyiparban ugyancsak elmaradt a gépek és berendezések emelkedése az állóeszközök értéke mögött.

A szocialista iparon belül a gépek, gépi berendezések több mint fele a nehéziparban és megközelítően egynegyede az élelmiszeriparban található. A vizsgált időszakban a bányászat és a gépipar részaránya emelkedett a legnagyobb mértékben (4,6%, ill. 5,2%), míg az építő-, vegy-, a könnyű és egyéb ipar részaránya csökkent.

Az egy foglalkoztatottra jutó gépek, gépi berendezések bruttó értéke dinamikusan növekedett. Néhány esetben a bányászatban a fafeldolgozó-, valamint a kézmű- és háziiparban az egy foglalkoztatottra jutó gépállománynak növekedése volt jellemző, míg az építőanyagipar-, vegy-, bőr-, szőrme- és cipőiparban csökkenés.

A termelékeny mezőgazdaság

A mezőgazdaság 1948 után indult fejlődésnek. Túrkeve, Mezőtúr, Kisújszállás és Karcag — korábban is tipikus alföldi mezővárosok 1951-ben lettek az ország első termelősövetkezeti városai.

Az 1960-as évek elején befejeződött a mezőgazdaság szocialista átszervezése 237 termelősövetkezet alakult, ami több mint kétszerese a közigazgatási egységeknek. Többszöri átszervezés után 1984-ben 388 903 ha-nyi területen 55 mezőgazdasági termelősövetkezet és 7 állami gazdaság gazdálkodik. Ehhez járul még 1 halászlati termelősövetkezet Szolnok székhellyel. A kisebb területű, ill. népességű községek termelősövetkezeteit összevonták a szomszédos nagyobb és jól működő termelősövetkezeteikkel (3. ábra).

A megye szocialista gazdaságai tartósan 35 ezer főt foglalkoztatnak, de a háztáji és kiegészítő gazdaságokban még mintegy 90 ezer fő termel.

A foglalkoztatottak száma a megye északkeleti részén, valamint a déli részén levő kisközségekben alacsony, a nagyhatárú mezővárosokban és a Jászságban magas. Szolnokon a mezőgazdasági üzemekben foglalkoztatottak száma azért is alacsony, mert a környéki községek (Rákóczi falva, Tószeg, Zagyvarékas) termelősövetkezetei átnyúlnak a város mezőgazdasági területeire.

A megye mezőgazdaságilag művelés alatt álló területe lényegesen nem változott, noha ipartelepítésre (pl. Martfű) és kommunális létesítményekhez (lakótelepek) vettek el belőle.

4. táblázat

A FÖLDTERÜLET MEGOSZLÁSA MŰVELÉSI ÁGANKÉNT 1984

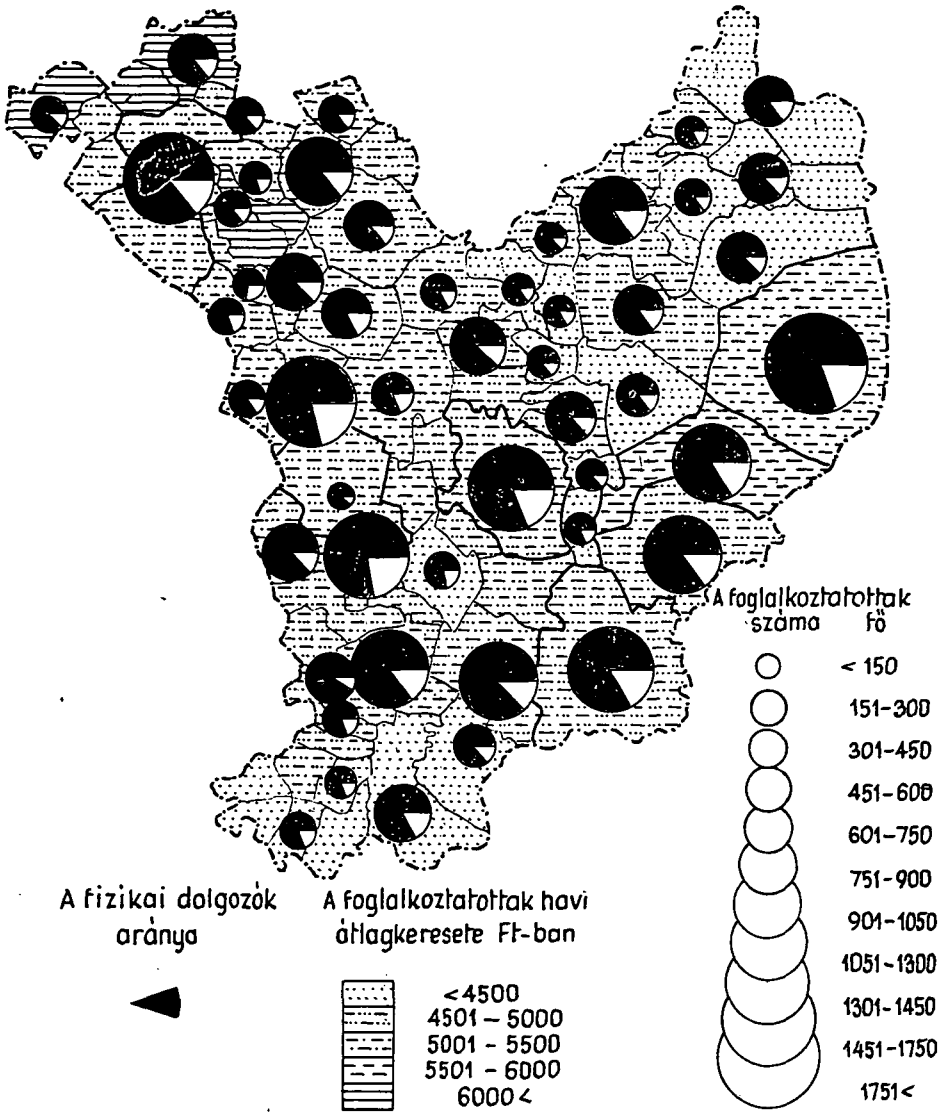
Megnevezés	Szántó	Kert, gyümölcs, szőlő	Gyep	Erdő	Nádas, halastó		Összesen
Szolnok megye	65,6	3,1	10,3	8,8	0,6	11,6	100,0
Ország	50,4	6,5	13,6	17,6	0,7	11,2	100,0

A vetésszerkezetben az utóbbi években csökkent a kukorica és cukorrépa vetésterülete, viszont növekedett a napraforgóé. A szántóterület közel egyharmadán búzát, egyötödén pedig kukoricát termelnek.

A búzatermesztés kiegyensúlyozott. Az ország búza vetésterületének közel 1/10-én termelik a búza majdnem 1/10-ét.

A termésátlagok eltéréseit az aszály idézte elő, amely a kukorica és cukorrépa esetében különösen nagy. A napraforgó vetésterületének és termésmennyiségének növekedése a növényolajgyár telepítéséhez kapcsolódik.

**A MEZŐGAZDASÁGI TERMELŐSZÖVETKEZETEK BEN
FOGLALKOZTATOTTAK JELLEMZŐI
1984.**

3. ábra

Az állami gazdaságok magasabb termésátlaga csak néhány terméknél (cukorrépa, lucerna) figyelhető meg. A búza termésátlagok a Nagykunság területén, a cukorrépaé pedig a megye déli-délnyugati részén a legmagasabbak.

1984-ben rekord termésátlagokat értek el Kunhegyes, Túrkeve környékén.

A szőlő- és kertgazdálkodás néhány évtizeddel ezelőtt a Tiszazugban — a Tisza mentén fekvő homokos térszíneken (Tiszabura, Tiszaroff térsége, valamint Cserke-

5. táblázat

A FONTOSABB SZÁNTÓFÖLDI NÖVÉNYEK TERMESZTÉSE

1984

Növények	Vetésterület			Szolnok megye részesedése %-ban
	Szolnok megye ha	1980 %-ában	ország 1000 ha	
Búza	138 155	—	1436	9,6
Kukorica	42 562	74,0	1106	3,8
Cukorrépa	13 905	84,2	109	12,7
Rizs	6 872	82,2	13	52,8
Burgonya	61	76,3	52	0,1
Napraforgó	41 663	136,4	317	13,1
Lucerna	36 498	81,5	333	10,9
Vöröshere	466	32,5	34	1,3

A fontosabb növények terméseredményei

Növények	Termés mennyiség			Szolnok megye részesedése %
	Szolnok megye tonna	1980 év %-ban	ország 1000 t	
Búza	719 191	—	7343	9,7
Kukorica	166 268	44,1	6510	2,5
Cukorrépa	463 533	75,3	4333	10,5
Rizs	17 122	144,5		
Burgonya	1 012	101,9	1082	0,0
Napraforgó	69 478	125,0	592	11,7
Lucerna	178 388	65,7	1702	10,4
Vöröshere	1 607	23,9	126	1,2

A fontosabb növények termésátlagai kg/ha

Növények	Szolnok megye	Ország
	kg/ha	
Búza	5 206	5 400
Kukorica	3 330	5 880
Cukorrépa	33 836	39 780
Rizs	2 492	2 920
Burgonya	16 590	20 830
Napraforgó	1 657	1 870
Lucerna	5 011	5 110
Vöröshere	3 448	3 710

szőlő) és a Jászság peremén (Jászszentandrás) — volt jelentős. Ma ezt már csak inkább háztáji gazdaságokként, ill. üdülőterületeken találjuk meg.

A növénytermesztés terén nőtt a termőföldek kihasználtsága. Különösen fontos az öntözés szerepe, de az öntözött terület, a szükségesnek csak 20%-a.

Az előző évekhez képest csökkent a műtrágyafelhasználás.

A talaj termőképességének megőrzése és fokozása érdekében folytatódott a melioráció. 1984-ben 12 200 hektáron területrendezést, 12 600 hektáron vízrendezést, és 3500 hektáron talajjavítást hajtottak végre. A meliorációs munkák elsősorban a Tisza II. és a Jászság területén zajlottak.

Az állattenyésztés területén gyarapodott a szarvasmarha és csökkent a sertésállomány.

A 100 ha-ra jutó számosállat-állomány a termelőszövetkezetekben (28,9) alacsonyabb, mint az állami gazdaságokban (48). Az 1980-as évekhez viszonyítva a szarvasmarha- és sertésállomány lassan növekedett, viszont erősen csökkent a juhállomány.

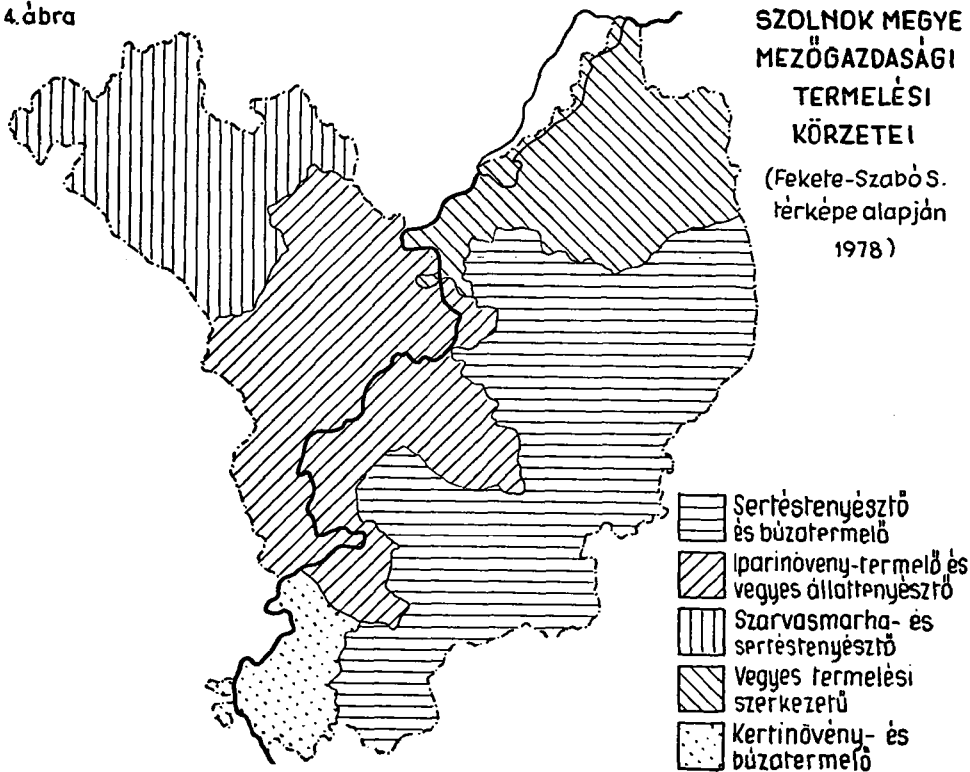
6. táblázat
A FONTOSABB ÁLLATOK ÁLLOMÁNYA 1984

Megnevezés	Megye összesen	Ebből : háztáji
	1000 db	1000 db
Szarvasmarha	125,6	20,8
Ebből: tehén	48,6	9,8
Sertés	708,8	354,9
Ebből: anyakoca	61,0	32,6
Juh	214,0	39,4

Az állati termékek megtermelésében Törökszentmiklós és Karcag emelkedik ki. A felvásárlás az utóbbi években kivéve a baromfit, csökkent.

A megye mezőgazdasági termelése alapján különböző mezőgazdasági körzetek rajzolódnak ki (4. ábra). Ezek a megye élelmiszeriparának bázisai. A feldolgozás azonban elmarad a nyersanyagforrás lehetőségeitől.

4. ábra

4. ábra

Tradicionalis ágazat a malomipar (Törökszentmiklós, Szolnok, Mezőtúr, Jászberény, Karcag). Korábban 89 malom 16,7 tonna napi kapacitás mellett működött, ma 10 malom 68 tonnát dolgoz fel naponta. Kiváló minőségű lisztet adnak a kereskedelemnek és a sütőiparnak.

Hasonlóan tradicionalis élelmiszeripari ágazat a cukoripar (Szolnok), a húsipar, és a baromfifeldolgozás (Szolnok, Törökszentmiklós, Zagyvarékas).

A tejipar (Szolnok, Jászapati, Tiszafüred) üzemei újabb keletűek. Az összevonásokat követően a termelés korszerűnek bizonyult, de azóta a felszerelés elavulttá vált.

A megye konzervipara nem jelentős, mivel a szomszédos megyék ellátóterületeihez kapcsolódik. Itt csak előkészítő üzemek létesültek (Tiszakürt, Jászárokszállás).

A Martfűi Növényolajgyár, valamint a sörgyár a megye legújabb élelmiszeripari telepe. Az előbbi termelése 1980-ban indult és főként nyers növényi olajat, valamint nagy fehérjetartalmú takarmánydarát termel.

A Jászság dohánytermelő területeihez kapcsolódik a Szolnokon, Jászberényben működő kisebb kapacitású dohányfermentáló.

Szolnok megyében jelentős a termelőszövetkezetek élelmiszeripara is. Legjelentősebb ágazatai a hús- és baromfifeldolgozás, az őrlés, a sütőipari termékek készítése, és a takarmánygyártás. Másodlagos szerepet játszik az a gépipari tevékenység, amely a mezőgazdaság gépparkját tartja karban, ill. azokhoz pótalkatrészeket készít. Néhány mezőgazdasági termelőszövetkezet a gépgyártási kapacitásba is bedolgozik.

Szolnok megye mezőgazdasági üzemeinek ipari tevékenységét három csoportra oszthatjuk:

- élelmiszeripari (hús, töltelékáru, zsír, baromfi, gyümölcs, paradicsomkonzerv, pálinka, borfélék),
- a fafeldolgozóipari (fűrészárú, faburkolat, faház, fonott és egyéb bútorok előállítás),
- az egyéb ipari termékek (építőipari termékek, mg-i gépek gyártása, javítása, ládagyártás, kartondobozok, műanyagpalackok készítése).

E három tevékenységi csoport erősíti a megye mezőgazdasági termelését.

Szolnok megye mezőgazdaságában olyan ipari tevékenységgel is találkozunk, amelyet a „tradicionalis ipartól” örökölt pl. az orvosi-műszergyártás (Kisújszálláson és Tiszaörsön), vagy a Tiszaroffon működő COMPACK Csomagoló Vállalat bér-munka biztosítása.

7. táblázat

SZOLNOK MEGYE NÉHÁNY ADATA ORSZÁGOS RELÁCIÓBAN % 1984

Megnevezés	%	Megnevezés	%
Terület	6,0	Napraforgómag	11,7
Lakónépeség	4,1	Lucernatermelés	10,4
Beruházások	4,1	Szarvasmarha-állomány	6,6
Az állóeszközök ért.	3,0	Sertés-állomány	7,6
A szoc. ipar foglalkoztatottjai	3,9	Kőolaj	0,1
A mezőgazdaság fog.	4,0	Földgáz	8,6
Búzatermelés	9,7	Kénsav	85,7
Kukoricatermelés	2,5	Szuperfoszfát	64,0
Cukorrépa-termelés	10,6	Hűtőszekrény	100,0
Cukor	12,6	Fenyőfűrészáru	9,4
Napraforgóolaj	65,1	Papír	10,2
		Lábbeli összesen	26,4

A megye korszerű mezőgazdasága és a mezőgazdasági termelést segítő iparágak (mezőgazdasági gépipar, vegyipar, műtrágyagyártás, infrastrukturális hálózat) korszerű élelmiszergazdaság kialakulását teszik lehetővé. Ennek alapjai az országos termelésből való részesedés alapján már kirajzolódtak.

Az infrastrukturális fejlődés jelentősége

A települések termelő funkciójukon kívül kiszolgáló és ellátó tevékenységet is végeznek. Az egyik az alapellátó, a másik a magasabb színvonalú speciális igényeket kielégítő funkció.

Szolnok megye települései általában követik az országos sémát, alapellátást a falvak, magasabb színvonalú, speciális ellátást pedig a városok adnak. Különösen kiemelhető Szolnok szerepe.

A lakosságellátást szolgáló létesítmények közül nagy szerepet játszik a lakásállomány alakulása. A gyorsütemű lakásépítési program mellett, az állomány szám-szerű alakulása nem követte a lakosság igényét. 1981—1984 között 12 244 új lakás épült, de ez sem elegendő. 1984. év végén a lakásállomány 163 604 volt. A városokban épített lakások aránya 58%-os. A községekben csaknem kizárólag magánérőből építkeznek (98%).

A termelő ágazatokat kiszolgáló termelési háttér, mely egyben a lakosság kommunális ellátottságát is jelenti, az utóbbi években sokat változott.

Az országos energetikai hálózat számos vezetéke szeli át a megyét, gáz-, kőolaj-, villamosvezetékek, gáztelepek és ÁFOR-telepek. Az energiafelhasználás területén bevezetett a racionális energiagazdálkodás, a fajlagos energiafelhasználás és az import energiahordozók csökkentése érvényesül.

Különös gondot jelent a falvak ivóvízellátása. Alacsony a vízhálózatba bekapcsolt lakások aránya még egyes városokban is (Túrkeve, Kisújszállás, Karcag). Ezzel párosul a szennyvízcsatornázottság hiánya is.

A megye közlekedésföldrajzi helyzete kiváló. Szolnok az Alföld legnagyobb vasút- és közútvonal csomópontja. Az ország közúthálózatának 4,3%-a van a megyében. Közúthálózatának gerincét a 4-es számú főútvonal alkotja.

A folyami közlekedés jelentősége messze elmarad a lehetőségektől.

Szolnok megye közlekedésföldrajza kedvezett a kereskedelem kialakulásának. Korábban különösen Szolnok játszott nagy szerepet árumegállító jogával, híres vásáraival. E szerep változott jelentőségét mind a nagykereskedelmi, mind pedig kiskereskedelmi hálózatban napjainkig megtartotta.

A megye idegenforgalma nem jelentős. Néhány néprajzi nevezetessége (hímzések, fazekasság) figyelemre méltó. Földrajzi fekvésénél fogva átutazó, átbocsátó terület.

Az egészségügyi ellátás közepes. Az orvosok száma 948 (1984), a tízezer lakosra 22 orvos jut, ami az országos átlag alatt marad (32,2). Az egy körzeti orvosra jutó lakos szám (2523), hasonló az országoshoz (2504). Szakorvosi, körzeti és rendelőintézeti ellátás főleg a megye városaiban van.

A közoktatás, közművelődés területén lassú változások vannak. Az intézményhálózat fokozatosan bővült és az iskolákban a tanerők száma növekedett. Az alkalmazott tanerőknek 4,3%-a nem rendelkezik pedagógiai képesítéssel. A szakmunkás-tanulók száma 1980. évhez viszonyítva 11%-kal emelkedett. A felsősoktatási intézmények száma kevés (Szolnok, Jászberény, Mezőtúr). Közművelődési intézmények (színház, filmszínházak, könyvtárak, művelődési házak) jelentősebb tevékenységet a megye városaiban fejtenek ki.

A gazdasági élet változásai

Az elmúlt tíz évben az ipar területén stagnálás volt. Különösen jellemzi ez a minisztériumi ipari ágazatokat. Ezzel szemben a mezőgazdaság egyértelmű erősödése általános. Sőt a mezőgazdaság ipari jellegű termelése is rendkívül jelentőssé vált. A jövőben az ipari termelés hatékonysági mutatóinak erősítése, a mezőgazdasági és ipari termelés kölcsönös fejlesztése, élelmiszergazdaság erősítése a legfontosabb feladat. Az infrastruktúra pedig a két termelőágazat erősítése mellett a lakosság életkörülményeinek javítását kell, hogy szolgálja.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1] ARANY JNÉ: 1985. Az ipar ágazati szerkezetének változása Szolnok, KSH Szolnok megyei Igazgatósága pp. 30.
- [2] BERNÁT T.: (szerk.): 1979. Magyarország gazdaságföldrajza.
- [3] BELUSZKY P.—SÍKOS T. T.: 1979. Szolnok megye falusi településeinek típusai, Alföldi Tanulmányok III. kötet, Békéscsaba, pp. 89—116.
- [4] ENYEDI GY.: (szerk.): 1976. A magyar népgazdaság területi problémái, Akadémiai Kiadó.
- [5] FEKETE-SZABÓ S.: 1978. Mezőgazdasági termelési körzetek Szolnok megyében, Területi Statisztika 2. pp. 89—100.
- [6] FRISNYÁK S. (szerk.): 1984. Budapest és megyék földrajza. TÓTH J.—RAKONCZAI J.: Szolnok megye, Tankönyvkiadó, pp. 306—325.
- [7] LUKÁCS P.: 1979. Az urbanizáció és a lakosság kulturális színvonalának összefüggései az alföldi városokban, Területi Statisztika 2. pp. 131—151.
- [8] MOHOLI K.: 1972. A településhálózat és iparfejlesztés gazdaságföldrajzi sajátosságai Csongrád megyében, Szeged Tanárképző Főiskola Közleményei pp. 99—106.
- [9] PÁL Á.: 1980. Szolnok megye iparának helyzete és területi szerkezete (kandidátusi értekezés).
- [10] PÁL Á.: 1984. Szolnok megye iparának fejlettségi színvonala és területi kapcsolatai (kézirat) Kecskemét.
- [11] VÖRÖSMARTINÉ TAJTI E.: 1977. Szolnok iparfejlődésének sajátos vonásai, Földrajzi Értesítő 2. pp. 193—207.

VERÄNDERUNGEN AN DER ÖKONOMISCHEN-KARTE DES KOMITATES SZOLNOK

ÁGNES PÁL

Während der letzten 10 Jahre war im Bereich der Industrieproduktion des Komitates Szolnok eine Stagnierung zu verzeichnen. Im besonderen galt dies für die ministerialen Industriezweige. Demgegenüber ist eine eindeutige Kräftigung der Landwirtschaft allgemein feststellbar, ja sogar auch die industrielle Erzeugung der Landwirtschaft hat ausserordentliche Bedeutung erlangt. Die wichtigste Aufgabe in der Zukunft ist die wechselseitige Entwicklung, die Förderung der industriellen Produktion und die Kräftigung der Lebensmittelwirtschaft. Die Infrastruktur muss neben der Stärkung der beiden Produktionszweige zu der Verbesserung der Lebensumstände der Bewohnerschaft dienen.

ИЗМЕНЕНИЯ НА ЭКОНОМИЧЕСКОЙ КАРТЕ ОБЛАСТИ СОЛЬНОК

АГНЕС ПАЛ

За прошедшие 10 лет в области промышленного производства в области Сольнок наблюдалась стагнация. Особенно проявляется этот застой в министерских промышленных отраслях. В противовес этому в сфере сельского хозяйства наблюдается явное укрепление его позиций. Более того, значительным стало производство промышленного характера в сельскохозяйственной сфере. В будущем наиболее важной задачей явится взаимное развитие промышленного производства и укрепление продовольственной экономики. Инфраструктура, в свою очередь, наряду с укреплением обеих производственных областей, должна быть на службе улучшения жизненных условий населения.